

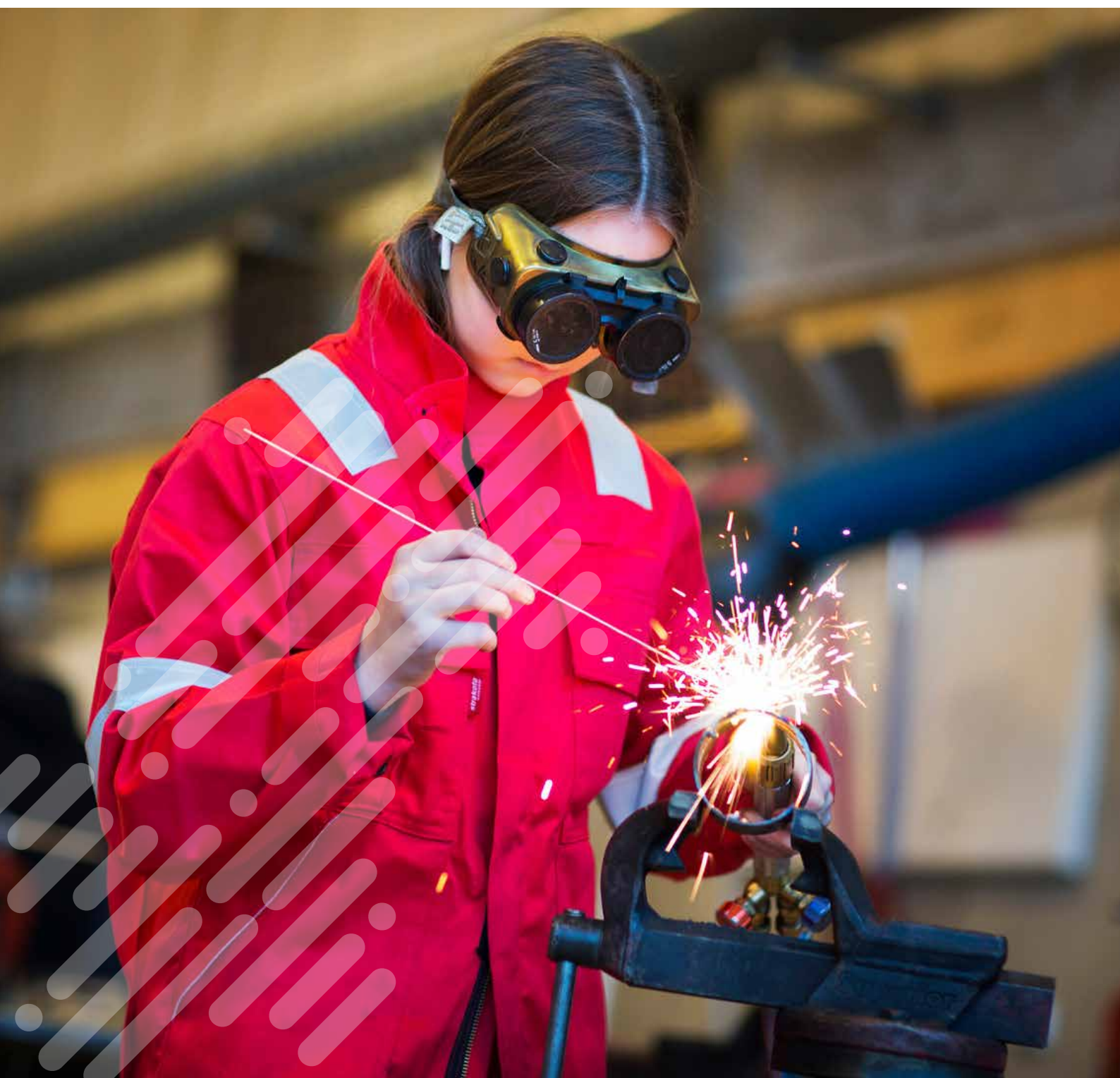

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte

REGIONAL PLAN FOR VERDISKAPING I TRØNDELAG 2026-2037

ØKT BÆREKRAFTIG VERDISKAPING OG INTERNASJONAL KONKURRANSEEVNE I TRØNDELAG

Forankring i plansystemet

Regional utviklingsplan

Tilgrensende regionale planer

- Trøndelagsplanen, Regional planstrategi for 2024-2027
- Regional plan for arealbruk (2023-2030)
- Regional strategi for klimaomstilling (2021-2030)
- Regional plan for vannforvaltning (2022-2027)
- Regional plan for ivaretagelse av villrein (2022-2025)
- Balansekunst – Kulturstrategi for Trøndelag (2019-2022)
- Regional plan for kulturmiljø (2022-2030)
- Kompetansestrategien (2023-2027)
- Regional plan for energiomstilling

FNs bærekraftsmål

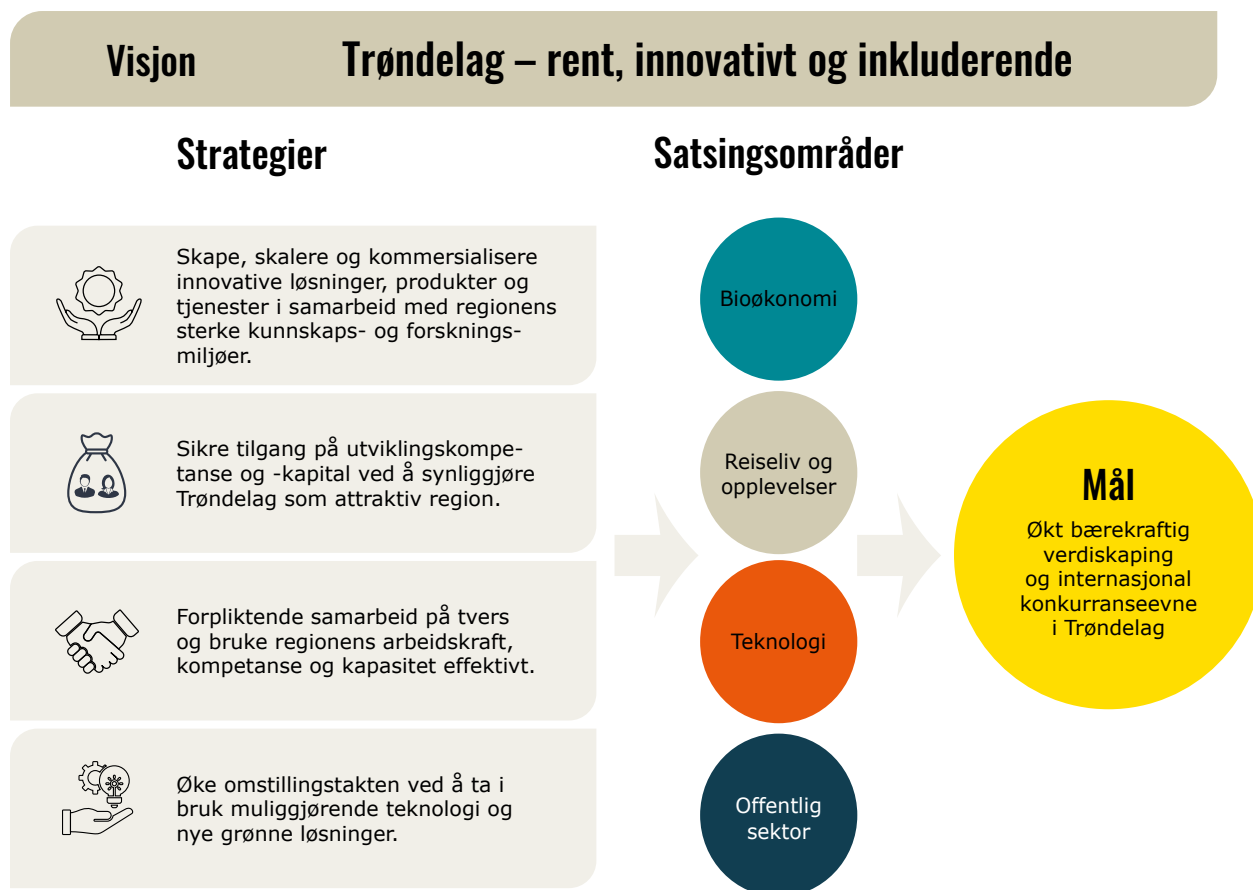
Figur: Stockholm Resilience Centre.
Oversatt av Trøndelag fylkeskommune.

INNHold

Visjon, mål, strategier og satsingsområder	4
Innledning.....	5
Trøndelags fortrinn og styrker	7
Del 1 - Planens forutsetninger og rammer for næringsutvikling	9
Del 2 - Veier til målet - strategiene	12
Del 3 - Satsingsområdene	21
Bioøkonomi.....	22
Reiseliv og opplevelser	26
Teknologi.....	30
Offentlig sektor	34

Vedlegg; Handlingsprogram 2026-2029

VISJON, MÅL, STRATEGIER OG SATSINGSOMRÅDER

BEGREPSFORKLARING

Bærekraftig utvikling er utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine behov.
FNs verdenskommisjon for miljø og utvikling

Bærekraftig verdiskaping

Verdiskaping handler i bredt om å skape verdier og bygge et samfunn som er rettferdig, bærekraftig og gir mening for alle. Alle verdier og verdiskapingsperspektiver er viktige faktorer og forutsetninger for å kunne oppnå økonomisk verdiskaping. I Verdiskapingsplanen har vi lagt begrepet bærekraftig verdiskaping til grunn. Det betyr at vi skal skape vekst og utvikling som både er lønnsom, tar vare på miljøet og menneskene rundt oss.

Internasjonal konkurranseevne

Skal vi nå målet om *økt bærekraftig verdiskaping og internasjonal konkurranseevne i Trøndelag* betyr det at alle aktører, partnerskap og satsingsområder involvert i arbeidet også må vende blikket ut over nasjonale grenser. Vi må søke samarbeid, og se muligheter for utvikling og vekst som ligger i internasjonale ordninger, partnerskap og markeder.

Grønt skifte eller grønn omstilling, betyr generelt forandring i mer miljøvennlig retning. Ofte brukes begrepet i tilknytning til FNs bærekraftsmål. Begrepet har foreløpig ingen presis definisjon, men har fått fotfeste i språket og er mye brukt både i politisk retorikk og i mediene, i Norge så vel som internasjonalt.

Store Norske leksikon

INNLEDNING

I Trøndelag skal vi utvikle framtidens næringer som skal bidra til de nasjonale målene om å kutte utslipp, øke eksport utenom olje og gass, og skape nye jobber.

Vi skal bidra til både å etablere nye sirkulære verdikjeder og videreutvikle eksisterende arbeids- og næringsliv. Samtidig skal vi forsterke oppmerksomheten mot, og se mulighetene i, bærekraftig omstilling og miljøvennlige løsninger som reduserer utslipp og fremmer god arealbruk og forvaltning av naturressursene. Omstilling i næringslivet handler om å tilpasse seg endringer for å styrke konkurranseevnen og sikre arbeidsplasser. Vi står overfor en grønn, digital og sosial omstilling.

For å få til en omstilling av næringslivet må vi ta initiativ og utvikle tiltak og satsinger sammen med relevante aktører både nasjonalt og regionalt. Bedrifter og offentlige virksomheter må ta i bruk ny teknologi for å effektivisere prosesser, opprettholde konkurranseevne, og utvikle tjenester og forretningsmodeller for å møte endrede behov.

Skal vi evne omstillingen i det tempoet som er nødvendig, må vi ha kapasitet til utvikling. Det handler blant annet om samarbeid for å lykkes med effektiv fordeling av ressurser som tid, penger og arbeidskraft til utviklingsprosjekter.

Strategisk arbeid og prioriteringer er nødvendig for å håndtere mangel på tilgjengelig arbeidskraft og utfordrende økonomi. Det er viktig å utvikle en kultur for samarbeid, entreprenørskap og nytenking. En forutsetning for å nå hovedmålet i planen er at verdiskaping og vekst skjer i hele Trøndelag.

Regional plan for verdiskaping i Trøndelag 2026-2037, heretter kalt Verdiskapingsplanen, bygger på mål og satsinger i Regional planstrategi 2024-2027.

Verdiskapingsplanen erstatter Regional strategi for verdiskaping i Trøndelag 2022-2025. For å ivareta behovet for langsiktighet i mål og strategier, og i tråd med nye anbefalinger for regionale planer, utvides planhorisonten til 12 år. Behovet for rullering skal vurderes hvert fjerde år.

Verdiskapingsplanen er en retningsgivende og mobiliserende plan for Trøndelag, og følges opp gjennom fireårige handlingsprogram. Planen er også Trøndelags plan for forskning og utvikling (FoU) og har en tilhørende delplan; *Regional delplan landbruk for Trøndelag*.

Verdiskapingsplanen er et resultat av en prosess med bred involvering og gode bidrag fra kommuner, statlige sektormyndigheter, næringsorganisasjoner, virkemiddelapparatet og andre interessenter. Planen gir virkning gjennom at den brukes som et grunnlag i kommunale planer, i strategier for aktører som arbeider med næringsutvikling og verdiskaping, samt i oppdrag til

virkemiddel og innovasjons-selskapene. Planen er førende for bruken av spesifikke regionale virkemidler.

Det er et felles ansvar og en forventning om at hele Trøndelag bidrar til å oppfylle målene og samarbeider om å gjennomføre tiltakene i det tilhørende handlingsprogrammet. Sammen skal vi bidra til bærekraftig verdiskaping og internasjonal konkurranseevne til det beste for hele Trøndelag.

TRØNDELAGS FORTRINN OG STYRKER

Næringer basert på naturressurser

Trøndelag utmerker seg med å ha komplette verdikjeder på jord, skog, reindrift, fiskeri og havbruk, og eksporterer betydelige mengder naturbaserte varer.

Landbruk og landbruksbasert virksomhet har stor betydning for sysselsetting og verdiskaping i Trøndelag. Regionen er en av Norges viktigste matregioner og er sterk på skogbasert industri. Landbruket er fortsatt en av de største enkeltnæringene innen primærnæring og industri, og er også viktig med tanke på forvaltning av arealressurser, pleie av kulturlandskap, livskraftige bygdesamfunn og matproduksjon.

Regionen er ledende innen havbrukssektoren og i deler av den tradisjonelle fiskerinæringen, og er et tyngdepunkt for moderne havbruk og industriell produksjon av laks. Havbruksnæringene har en betydelig rolle i verdiskaping, vekst og innovasjon i regionen, med en verdensledende leverandørindustri til marin og maritim sektor. Den sterke nasjonale og internasjonale posisjonen, i kombinasjon med kunnskapsmiljøer og teknologisk kompetanse, utgjør et viktig fortrinn.

Trøndelag har også store verdier knyttet til mineralressurser som er av betydning for eksisterende og ny næringsvirksomhet.

Store og produktive arealer som kan benyttes til biologisk produksjon gjør at vi fortsatt har potensial for vekst. Regionen har nasjonale og internasjonale forsknings- og kompetansemiljøer, med gode nettverk og klynger knyttet til flere av verdikjedene.

Trøndelag har sterke kunnskaps- og teknologimiljøer

Tilstedeværelsen av sterke forskningsinstitusjoner og universiteter med internasjonalt ledende kunnskapsmiljøer er et av fylkets største fortrinn. Kunnskapsmiljøene er sentrale leverandører av etterspurt kunnskap og kompetanse, og bidrar til å trekke studenter og framtidig arbeidskraft til regionen. Trøndelag er en av Norges største regioner i antall studenter, noe som er en betydelig ressurs for vårt arbeids- og næringsliv.

Trondheim er Norges teknologihovedstad. Teknologimiljøene har stor betydning for etableringer, utvikling og vekst, samt utvikling av nye produkter og tjenester. Miljøenes omfang og størrelse gjør at de også er en viktig næring i seg selv. Universitetene og forskningsmiljøene inngår som en betydelig del av innovasjonssystemet.

Smart spesialisering

Verdiskapingsplanen er utarbeidet etter metodikken "smart spesialisering". Det betyr at myndigheter, næringsliv, innbyggere og forskningen spiller på lag for å sikre en konkurransedyktig utvikling, basert på regionens unike fortrinn. Det handler om å skape innovasjon gjennom nye kombinasjoner av eksisterende kunnskap, ferdigheter.

Smart
Specialised
Strategic
Sustainable

1

PLANENS FORUTSETNINGER OG RAMMER FOR NÆRINGSUTVIKLING

I denne delen omtales forutsetninger og rammer for næringsutvikling, som danner grunnlaget for en konkurransedyktig og inkluderende region.

Den norske modellen

Trepartssamarbeidet innebærer samspill mellom medarbeidere, tillitsvalgte, ledere og andre aktører. Takket være den norske samarbeidsmodellen er medarbeiderdrevet innovasjon antatt å være ett av Norges fremste konkurransefortrinn.

Det mangfoldige Trøndelag

Trøndelag har en variert næringsstruktur med et mangfold av vare- og tjenesteprodusenter som opererer i et europeisk og internasjonalt marked. Som følge av at næringslivet ikke er sterkt knyttet til bare én næring, er vi mindre sårbare. Den mangfoldige næringsstrukturen gjør at Trøndelag har en relativt stabil verdiskaping og produktivitet ved internasjonale svingninger. Verdiskapingsplanen skal bygge opp under og ivareta mangfoldet i næringsstrukturen.

Bærekraft, klima og natur

Bærekraftsmålene og arbeidet med økonomisk, sosial, og miljømessig bærekraft, gir muligheter for trøndersk næringsliv. I denne planen handler dette om å styrke grønn konkurransekraft og gjøre bærekraft til et strategisk konkurransefortrinn. Trøndelag tar ansvar for klima- og naturutfordringen. Vi skal bidra til å redusere klimagassutslipp og bevare naturmangfoldet. For å ivareta de sosiale dimensjonene i bærekraftbegrepet, skal vi skape gode byer og lokalsamfunn, bidra til rettferdig forbruk og anstendig arbeid for alle. For et næringsliv hvor mangel arbeidskraft er en utfordring, må det arbeides aktivt med inkludering og sosial bærekraft gjennom integrering i arbeidslivet. Det blir derfor viktig at vi legger til rette for læring hele livet.

Bolyst som drivkraft for attraktivitet i Trøndelag

Lokalsamfunn må utvikles gjennom samarbeid mellom kommune, næringsliv og frivillighet. Utviklingen av et mer framtidsretta næringsliv og en mer innovativ offentlig sektor forutsetter at vi klarer å skape steder der folk ønsker å bo, leve og bidra. Positive opplevelser – som inkluderende møteplasser og gode erfaringer i arbeidslivet – styrker både stedstilhørighet og omdømme. Tilgjengelige boliger, gode tjenester og nærhet til natur og kultur er viktige faktorer. For å lykkes med bolyst må Trøndelag synliggjøre sine styrker og gi folk en grunn til å velge regionen – ikke bare som arbeidssted, men også som studiested, reisemål og hjem.

Sørsamisk

Det sørsamiske området strekker seg fra Helgeland i nord til Engerdal i sør. Midt i sørsamisk område ligger Trøndelag fylke. Dette legger føringer for næringsutvikling og arealutnyttelse i store deler av fylket. Trøndelag fylkeskommune har en egen samarbeidsavtale med Sametinget, som omhandler utvikling innen samisk kultur- og samfunnsliv og samiske språk. Avtalen omtaler næringsutvikling og slår fast at man skal jobbe sammen for et livskraftig og allsidig samisk næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø.

Areal

Tilgang på attraktive og tilstrekkelige store næringsarealer er viktig for næringslivet. Kommunene spiller den viktigste rollen i arealplanlegging og -forvaltning, men for å lykkes må en rekke aktører i Trøndelag samarbeide om å utvikle og tilby arealer. Dette er viktig for å bidra til å posisjonere og synliggjøre Trøndelag som næringslivsregion. Samtidig skal bærekraftig arealbruk sett i et klima- og naturperspektiv sikre arealbruk for energiforsyning som muliggjør en bærekraftig utvikling og ren omstilling.

Infrastruktur og transport

Dersom Trøndelag skal være et attraktivt fylke for næringsliv, industri og nye næringsetableringer må vi ha gode nok veier. Næringsareal bør plasseres der varene lett kan transporteres til og fra områdene via hovedfartsårer. Ved behov skal varene lastes om i effektive knutepunkt for transport, med koblinger mellom veg, bane, sjø, eller luft. På kysten må det fremdeles legges til rette for at sjømat enkelt kan transporteres ut av Trøndelag. Investeringer i gode kollektivtilbud samt en god digital infrastruktur må prioriteres for å øke næringsattraktiviteten i Trøndelag.

Energi

Energisystemet er en forutsetning for velferd og i Norge har vi over flere tiår hatt tilgang på både rikelig og rimelig energi. En forutsetning for fremtidig konkurransekraft er en dreining mot en mer fornybar og sirkulær økonomi. Elektrifisering av transport og industri, samt ny kraftkrevende industri kan føre til en knapphetssituasjon. Fremover vil det bli krevende, men viktig å foreta prioriteringer. Forbruksetterspørselen i Trøndelag stiger raskere enn det bygges ut produksjonskapasitet og nett. Energiområder som bruker lokalt tilgjengelige ressurser til kraft og varmeproduksjon vil øke forsyningssikkerhet og beredskap. Det er stort potensial for næringsutvikling av systemer, teknologier og forretningsmodeller for å lade, lagre og dele energi.

2

VEIER TIL MÅLET - STRATEGIENE

Denne delen omhandler de fire strategiene for å nå målet om økt bærekraftig verdiskaping. Her beskrives tema som vil være sentrale for utviklingen de kommende årene.

Skape, skalere og kommersialisere bærekraftige og innovative løsninger, produkter og tjenester i samarbeid med regionens kunnskaps- og forskningsmiljøer

Forskning, utvikling og innovasjon

Trøndelag er en av de mest innovative regionene i både Norge og Europa. Likevel er det store variasjoner innad i fylket mellom ulike geografiske områder, sektorer og bransjer, når det gjelder hvor systematisk man arbeider med forskning og innovasjon. For å styrke forsknings- og innovasjonskulturen er det viktig å sette av tid og ressurser, samt etablere møteplasser for samarbeid mellom akademisk, næringsliv og offentlig sektor. Videre må forskningsresultater tas i bruk og kommersialiseres slik at det kan skapes verdier for både virksomheter og samfunn.

Investeringer i forskning og utviklingsarbeid (FoU) styrker evnen til å konkurrere i nasjonale og internasjonale markeder, og bidrar til å tiltrekke seg kapital og talenter. FoU vil derfor være avgjørende for trøndersk konkurranseevne. For å styrke regional forskningsaktivitet og kompetanse trengs lavterskelvirkemidler som er tilpasset behovene i nærings- og arbeidslivet. Slike virkemidler fungerer som viktige døråpnere for FoU og bidrar til tettere samarbeid mellom forskningsmiljø, næringsliv og offentlig sektor.

Forskning og innovasjon er nært beslektede begreper. Forskning handler om å skape ny kunnskap gjennom systematisk arbeid, mens innovasjon handler om å skape noe nytt, som skal være nyttig og nyttiggjort. Det er viktig at forskningsinnsatsen fører til synergier og raskere implementering av nye løsninger, og at kunnskapen tas i bruk.

Kapasitet og samarbeid

Trøndelag har en kultur for samhandling. Det er viktig å opprettholde gode koblinger og utvikle nye samarbeidsmodeller for forskning og innovasjon på tvers av fagmiljø, sektorer og geografi. Samarbeidet må baseres på næringslivets og offentlig sektors behov for omstilling og nyskaping.

For å lykkes med forskning og innovasjon må organisasjoner ha tilstrekkelig utviklingskapasitet. Siden kommunenes ressurser varierer, kan samarbeid om felles ideer og problemstillinger løse utfordringer. Gjennom god innovasjonsledelse og mer forpliktende samarbeid kan distriktskommuner bygge kapasitet og kompetanse, samt ta forskningsresultater i bruk. Samarbeid med studenter, veiledere og forskere kan styrke virksomhetens innovasjonsarbeid og bestillerkompetanse, samt forskningsmiljøets rolle som kunnskaps- og kompetanseleverandør til nærings- og samfunnslivet. Virksomheter som ønsker å styrke sin forskningsaktivitet, kan også legge til rette for at egne ansatte kan ta en doktorgrad.

Det regionale innovasjonssystemet

For å støtte arbeidet med innovasjon og utvikling vil et velfungerende innovasjonssystem med kompetanse, nettverk og finansieringsmuligheter være viktig for kommuner, gründere og etablerte bedrifter. Det er behov for en kontinuerlig utvikling av samarbeidet mellom innovasjonsaktørene slik at det oppleves som et sømløst virkemiddelapparat. Aktørenes roller og funksjon må kommuniseres og være tydelig.

Et tettere samarbeid mellom offentlige og private aktører vil også være sentralt, enten gjennom partnerskap, felles forskningsprosjekter eller innovasjonsklynger. I Trøndelag er det bygget opp en rekke sterke innovasjonsmiljø og klynger. Disse er sentrale aktører i arbeidet med å stimulere til omstilling, nyskaping og vekst i næringslivet. Det er viktig å ha gode innovasjonsmiljø og klynger innenfor sentrale næringsområder i regionen.

Gjennom å bygge et sterkt og støttende økosystem for innovasjon vil man gjøre regionen mer attraktiv for investorer. Ved hjelp av FoUI kan virksomheter teste ut og verifisere nye løsninger, og dermed hjelpe beslutningstakere og investorer å se prosjektets potensial og verdi.

Trøndelag som testarena

God tilgang til infrastruktur for testing, demonstrasjon og pilotering av nye produkter og løsninger er en viktig forutsetning for å lykkes med forskning og innovasjon. Trøndelag skal være et levende laboratorium, og det er viktig at kommuner samarbeider tett med næringslivet for å teste og ta i bruk trøndersk teknologi i sin virksomhet og tjenesteproduksjon.

Kommersialisering og eksport

I Trøndelag skal vi utnytte potensialet som ligger i de gode ideene, utvikle de videre og arbeide med å kommersialisere forskningsresultatene. Det er viktig å identifisere produkters kommersielle potensial, beskytte immaterielle rettigheter, og styrke kompetansen innen marked- og forretningsutvikling. Vi må jobbe mer systematisk med å skaffe kontakter i internasjonale markeder.

Sikre tilgang på utviklingskompetanse og kapital ved å synliggjøre Trøndelag som attraktiv region

Tilgang på kapital

Trøndelag trenger velfungerende kapitalmiljø med vilje og evne til å investere i regional vekst og nyskaping. Det må jobbes med å øke tilgjengelig kapital for investeringer, og sikre at kapital og riktig kompetanse kommer inn i riktig fase.

Det er sentralt å ha oppmerksomhet på den tidlige fasen av en etablering, der risikoen er særlig høy, og sikre vekstmuligheter for de som skalerer. Trøndelag må få flere bedrifter inn i fasen hvor de er aktuelle for større investeringsmiljø både nasjonalt og internasjonalt. Det blir viktig å etablere et tettere samarbeid på kapitalsiden, jobbe med henvisningskompetanse og synliggjøre mulighetene for å investere i trøndersk næringsliv.

Internasjonalisering

Europa skal styrke sin konkurransekraft og bli verdens første klimanøytrale kontinent. Innovasjon skal være en drivkraft for produktivitet, både for å utvikle nye markeder og for videreutvikling av europeisk industri.

Et konkurransedyktig Trøndelag må være aktiv på den europeiske arenaen og dra nytte av støtteapparatet som vi har med EU-rådgivere, Innovasjon Norges utekontorer og Trøndelag Europakontor. Gjennom EØS-avtalen får trønderske aktører muligheten til å delta i EUs programmer og samarbeidsprosjekter. Trøndelag har internasjonalt anerkjente FoU-miljøer og flere bedrifter som allerede har en sterk posisjon i sine internasjonale markeder. Mindre aktører, leverandørindustrien og oppstartsselskapene opplever en stadig sterkere konkurranse om regionale og nasjonale virkemidler. De bør også søke muligheter for utvikling og vekst gjennom internasjonale partnerskap og finansieringsordninger fra EU.

Deltakelse i internasjonale prosjekter og nettverk gir tilgang på ressurser, kunnskap og teknologi. Det blir derfor viktig å utvikle og forsterke regionale samarbeid for internasjonalisering, og øke kompetansen i regionen om muligheter i EU-programmene. Vi må skape gode arenaer for å koble de aktørene som har internasjonal erfaring med de virksomhetene som har potensiale for utvikling gjennom internasjonalt engasjement.

Øke omstillingstakten ved å ta i bruk muliggjørende teknologi og nye grønne løsninger

Muliggjørende teknologi

Satsingsområdet teknologi tar utgangspunkt i teknologiutvikling som grunnlag for verdiskaping. Samtidig skal teknologien tas i bruk og Norge har som ambisjon om å bli et av de mest digitaliserte landene i verden. Teknologi endrer måten vi lever og arbeider på, og kan bidra til å løse store samfunnsutfordringer. For Trøndelag vil evnen til å ta i bruk og skape verdi av datadrevet innovasjon, digitalisering og digitale teknologier som kunstig intelligens bli stadig viktigere, både for omstillingene vi skal igjennom, for økt produktivitet og økt konkurransekraft.

Næringslivet og offentlig sektor kan gå foran og bruke kompetansemiljøene i regionen for å hente ut potensialet som ligger i bruk av muliggjørende teknologi. Det blir viktig å tilrettelegge for at hele Trøndelag deltar i kompetanseløftet, inkludert den store andelen av små og mellomstore bedrifter.

Industriutvikling i Trøndelag

Industrien i Trøndelag er betydningsfulle bidragsytere til verdiskapingen i regionen. De skaper lokale arbeidsplasser og har en viktig rolle i lokalsamfunnene. Flere opererer i internasjonale markeder og er en del av strategisk viktige verdikjeder. Samtidig står fastlandsindustrien i Trøndelag for en fjerdedel av direkteutslippene fra fylket, og flere har behov for store mengder ressurser som kraft og areal. Utvikling av eksisterende og etablering av ny industri kan komme i konflikt med andre hensyn. Dersom Norge skal nå klimamålene og gå fra fossilt til fornybart må eksisterende industri i Trøndelag omstilles.

Det skal også legges til rette for utvikling av ny industri og nye verdikjeder, som hydrogenproduksjon, batteriindustri, datasentre, biogassproduksjon og karbonfangst og -lagring på store utslippspunkter. Det er stor usikkerhet knyttet til de nye industriene når det gjelder teknologi, rammevilkår og markedsutvikling. Her har regionens kunnskapsmiljøer en viktig rolle.

Trøndelag har et bredt tilfang restråstoffer fra naturbaserte næringer og restvarme fra industrielle prosesser. Dette kan utnyttes i industrielle symbioser og lokale energiområder. Det er et stort potensial i å utvikle fysisk og digital infrastruktur for samspill mellom forbruk og produksjonsløsninger på områder på områder for å lagre, lade og dele energi.

Utvikling av sirkulære verdikjeder og industrielle symbioser vil utnytte ressurser som ellers går til spille, og kan bidra til økt konkurransekraft hos den enkelte bedrift og for Trøndelag. For å utvikle sirkulære verdikjeder kreves det helhetlig planlegging, og det må legges til rette for at næring og industri kan samlokaliseres for bedre utnyttelse av areal, infrastruktur og ressurser.

For kommunene som vertskap, og aktørene som skal bidra til å realisere omstillingen, er det behov for et felles kompetanseløft for å kunne veilede og tilrettelegge for industriaktørene. Offentlige virkemidler må koordineres, og bygge opp under felles målsetninger i Trøndelag.

Wacker Holla i Heim kommune. Foto: Berre

Naturressurser og råvarer

Miljøhensyn og effektiv ressursutnyttelse sikres gjennom sirkulærøkonomisk praksis. Dekkes ikke etterspørselen etter mer vann, mat, mineraler og energi, vil det ha negative konsekvenser for verdensøkonomien. Naturressursene i Trøndelag skal gi livsgrunnlag for framtidige generasjoner. Vi må ha en langsiktig forvaltning av både land- og sjøareal.

Biomasse

Mange industriland mangler biomasse innenfor egne grenser og blir derfor avhengige av import. Ifølge OECD kan det medføre at mange biomasseeksportører øker produksjonen, på bekostning av bærekraftig arealbruk og matsikkerhet. Dette krever god forvaltning av naturressursene, og oppbygging av de biologiske ressursene. For å øke tilgangen av fornybare naturressurser og sikre kvalitet, må vi ha tilpasset dyre- og plantemateriale. Disse må tåle klimaendringer, ha høy arealutnyttelse og god produksjon.

Mineraler

Mineralressurser er utgangspunkt for svært mange industrielle verdikjeder, og noen mineralressurser er kritiske for å få gjennomført det grønne skiftet. Tilgang til viktige mineralressurser er et geopolitisk viktig tema. Det er nødvendig å legge til rette for å gjenbruke mineraler, men behovet er så stort at det også må tas ut nye mineraler fra bakken. Gruvedrift påvirker natur og miljø, og det er viktig å redusere denne påvirkningen mest mulig. Fylket har en mangfoldig geologi, og gode forutsetninger for å utvikle en bærekraftig mineralnæring.

Sikkerhet og beredskap

Større usikkerhet knyttet til krig i Europa, internasjonal uro, og økende proteksjonisme i mange land, har ført til at spørsmål rundt sikkerhet, beredskap og forsvar har kommet høyt opp på dagsorden. I tillegg utfordrer klimaendringene oss med ekstremvær, økt sårbarhet for naturkatastrofer og påvirkning av kritisk infrastruktur, selvforsyningsevne og matproduksjon.

Trøndelag er en region med stor strategisk betydning i et sikkerhets- og beredskapsperspektiv. Vi er et forsvarsfylke med sentrale funksjoner som kampflybasen på Ørland, forhåndslagre av amerikansk forsvarsmateriell og som mottaksfylke for allierte forsvarsstyrker. Viktige hovedfartsårer går gjennom Trøndelag. Regionen er et knutepunkt når det gjelder infrastruktur og samferdsel midt i Norge og Norden.

Med bakgrunn i trusselvurderingene blir vi både som individer og samfunn bedt om å forberede oss på kriser, og i verste fall krig. Dette krever en helhetlig tilnærming til beredskap som inkluderer både forebygging og respons. Myndighetene, næringslivet og andre aktører må samarbeide systematisk for å forbedre beredskapsarbeidet.

Næringsberedskap og næringslivets rolle

Næringslivet må forholde seg til et bredt spekter av trusler, inkludert pandemier, cyberangrep, politiske konflikter og naturkatastrofer. For trøndersk næringsliv representerer dette også muligheter som med riktige grep kan gjøres til konkurransefortrinn. I samarbeid med kunnskaps- og teknologimiljøene i regionen kan næringslivet utvikle nye løsninger og produkter for forsvars- og leverandørindustrien. Gjennom dialog med det offentlige og forsvaret kan trøndersk næringsliv forberede seg på å møte økte krav og kriterier knyttet til sikkerhet og beredskap i offentlige anskaffelser.

Det er offentlig sektor som har klart definerte ansvarsområder innen beredskap, krisehåndtering og sikkerhet i regionen. De offentlige aktørene må spille på lag med ressursene som næringslivet sitter med når det gjelder kritiske funksjoner i sivilsamfunnet. Totalberedskapsmeldingen framhever næringslivets kunnskap om hvordan tekniske systemer er bygget opp, mulige sårbarheter i disse, og hvordan eventuelle skader og bortfall kan håndteres.

Forpliktende samarbeid på tvers og bruke regionens arbeidskraft, kompetanse og kapasitet effektivt

Arbeidskraft og kompetanse

Kompetanse på alle nivå er avgjørende for å øke verdiskapingen i næringslivet og bidra til en bærekraftig og balansert utvikling. For å møte arbeidskraftutfordringen er det behov for å forsterke samarbeid mellom offentlige og private aktører for å sikre tilstrekkelig arbeidskraft og kompetanse. Kompetanse må kontinuerlig utvikles for både å rekruttere, beholde og holde ansatte motivert, og for at de skal holde tritt med og ligge i forkant av utviklingen. Det er viktig å fortsette arbeidet med å gjøre Trøndelag til en attraktiv region for arbeidstakere, for å skape gode levekår, et inkluderende arbeidsmiljø og muligheter for personlig og profesjonell utvikling.

Kompetansekartlegging i egen virksomhet

Ved å kartlegge eksisterende kompetanse kan bedrifter identifisere områder hvor det er behov for videreutvikling eller ny kompetanse. Mange virksomheter utarbeider kompetanseplaner, men det er behov for å fortsette arbeidet med å mobilisere arbeids- og næringslivet til å kartlegge eget kompetansebehov. Det er viktig å koble trønderske virksomheter, næringsklynger og -miljø til kompetansetilbyderne, for å utvikle, opprette og sette i gang etterspurte utdanningstilbud og relevant etter- og videreutdanning.

Livslang læring

Kontinuerlig opplæring og tilegnelse av kunnskap gjennom hele livet gir den enkelte muligheten til å utvikle seg personlig og profesjonelt. Stadig raskere utvikling, demografiendringer og en for

stor andel som står utenfor arbeidslivet, skaper behov for livslang læring, inkludering og omstilling. Arbeidstakere som er i slutten av arbeidskarrieren bør få nødvendig kompetansepåfyll for å stå lengre i arbeid.

Intern læring i bedrift

I tillegg til formell kompetanseheving, som oftest skjer i regi av utdanningsinstitusjonene, er det fortsatt viktig å benytte intern læring i bedriftene. Det kan være ulike kurs, samarbeid med leverandører og kunder eller andre kompetansetilbydere for å tilpasse seg endringer, enten det gjelder produksjon, teknologi eller etablering i nye markeder.

Tilgang på arbeidskraft

For å tiltrekke seg nasjonal og internasjonal arbeidskraft må ledige stillinger og muligheter synliggjøres. Det må bli attraktivt å arbeide i Trøndelag for internasjonale arbeidstakere og det må tilrettelegges for språkopplæring og integrering.

Personer som står utenfor arbeidsmarkedet, er en uutnyttet ressurs. Måltrettet innsats for å utvikle en arbeidskultur for mangfold og inkludering kan være avgjørende for å sikre tilstrekkelig kompetanse i arbeids- og næringslivet. Bedriftene kan også hente tiltrenget arbeidskraft gjennom samarbeid med NAV, tiltaksbedrifter og andre organisasjoner som kan bidra til å inkludere personer som står utenfor arbeidsmarkedet.

Samarbeid

Virksomheter som jobber systematisk med rekruttering, ivaretagelse og utvikling av sine ansatte, vil ha bedre tilgang på kvalifisert arbeidskraft. For å sikre nærings- og arbeidslivet relevant kompetanse må samarbeidet opp mot utdanningsinstitusjoner og kompetansetilbydere videreføres og styrkes. Kompetanseforum Trøndelag og lokale kompetansefora skal bidra til dette.

Studenter og elever som ressurs

Vi må se mulighetene som ligger i å samarbeide med utdanningsinstitusjoner og øke bruken av elever, studenter og trainee-ordninger i trøndersk arbeids- og næringsliv. Ulike tiltak bør stimulere arbeidslivet til å bruke studenter i innovasjons- og entreprenørskapsprosjekter for å fremme nytenkning og utvikling av nye arbeidsplasser. Nærings- og arbeidslivet må tilrettelegge for å ta imot lærlinger, tilby praksisplasser, sommerjobber og hospitering i virksomheter.

Elev ved dreiebenk. Foto: Fredrik Friele Hau.

3

SATSINGSOMRÅDENE

Satsingsområdene er vår spissede satsing, der Trøndelag har særlige styrker, fortrinn og muligheter. Målet om *økt bærekraftig verdiskaping og internasjonal konkurranseevne i Trøndelag* skal nås gjennom strategiene og delmålene for satsingsområdene.

Bioøkonomi	
Reiseliv og opplevelser	
Teknologi	
Offentlig sektor	

Bioøkonomi

Bioøkonomien er sentral i trøndersk næringsliv. Vi har betydelige ressurser, god kompetanse og lange tradisjoner knyttet til fiske, havbruk, jordbruk, reindrift, skogbruk og utmark. Regionen har fortrinn i kombinasjonen store biologiske ressurser og komplette verdikjeder, samt sterke kunnskapsmiljøer og høy kompetanse hos næringsaktørene.

Delmål for Bioøkonomi

I 2037 er

Trøndelag en ledende region i utvikling av bioøkonomien.

Biomasseressursene benyttet som råstoff til økt verdiskaping i sirkulære verdikjeder, både som grunnlag for ny industriutvikling og videreutvikling av eksisterende næring.

Produksjonsarealene på sjø og land benyttet til bærekraftig vekst innen reindrift, jordbruk, skogbruk, havbruk og fiskeri.

Trøndelag styrket i selvforsyningsevnen basert på egne ressurser fra sjø og land.

Når samfunnsutfordringene knyttet til matproduksjon, matsikkerhet, forsvar, klima, miljø og bærekraft endrer karakter, blir det avgjørende å utnytte mulighetene knyttet til bioøkonomien. Ambisjonen er å utnytte naturressursene ved å koble ny og tradisjonell kunnskap for å sikre framtidig verdiskaping og sysselsetting.

Programsatsing bioøkonomi har vært sentral i arbeidet de siste årene.

Gjennom kartleggingsstudiet *Kartlegging av forekomst og status på bruk av restråstoff i Trøndelag, blå og grønne verdikjeder* ble det gitt en kvantitativ og kvalitativ oversikt over forekomst av restråstoff fra blå og grønne verdikjeder, vurdering av verdiskapingspotensialet for bruk av restråstoff (markeder, bruksområder, barrierer), samt en aktørkartlegging.

Det ble identifisert tre mulighetsrom som kan bidra til å øke verdiskapingen av restråstoff, produsere høyverdi produkter, produksjon av fôr og biobaserte materialer, samt utvikling av biogass og bioenergi.

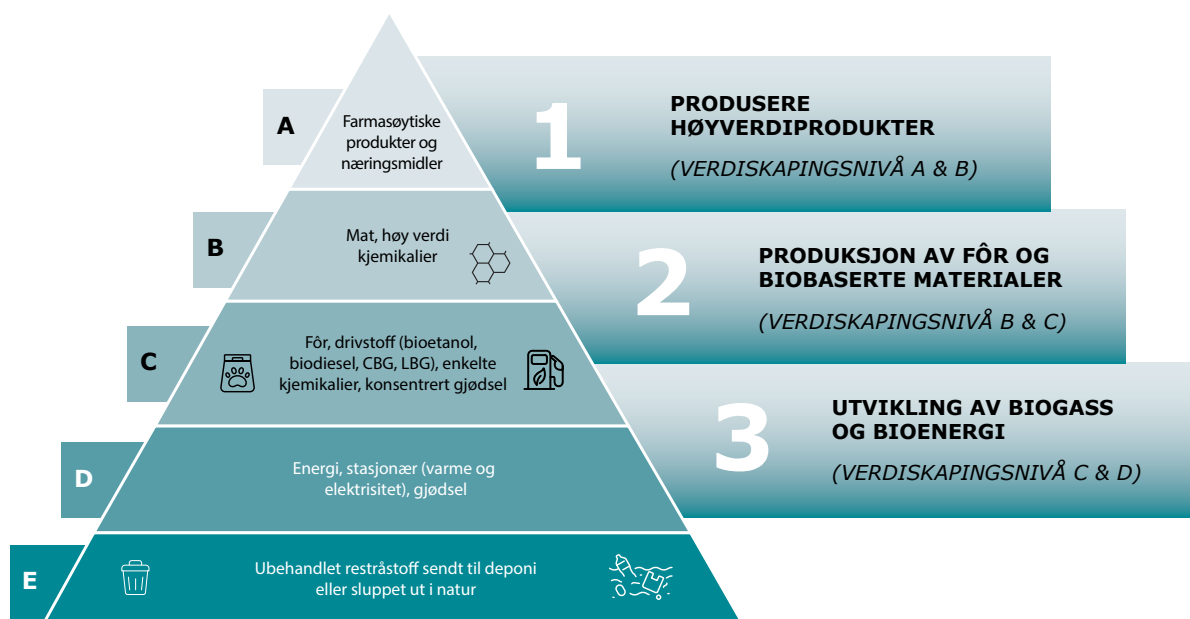

Fig. 2 Verdipyramiden. Restråstoff er biprodukt som oppstår under produksjon av et hovedprodukt. Mesteparten av restråstoffet går i dag til produkter eller formål som gir lav økonomisk verdi, som for eksempel til forbrenning, gjødsling og fôr til husdyr. Selv om dette kan være god ressursutnyttelse, må det være en målsetting å benytte mer av restråstoffet høyere opp i verdipyramiden.

- 1. Produsere høyverdi produkter.** Farmasøytiske produkter og næringsmidler er eksempler på høyverdi produkter. Dette er produkter hvor et relativt lite volum restråstoff kan skape store verdier. Transformering av restråstoff til denne type produkter er for det meste fortsatt i forsknings- og utviklingsstadiet. Dersom verdiskapingspotensialet i bioøkonomien skal tas ut, betinger dette at en økende andel av biomassen benyttes til å produsere høyverdi produkter.
- 2. Produksjon av fôr og biobaserte materialer.** En betydelig andel av dagens restråstoff går til produksjon av fôr og biobaserte materialer. Bruk av restråstoff til denne type formål forutsetter bearbeiding og prosessering av restråstoffene, noe som medfører etablerings- og driftskostnader. Potensialet for økt regional selvforsyning og industriutvikling vurderes som stort.
- 3. Utvikling av biogass og bioenergi.** Tilstrekkelig tilgang på energi er en forutsetning for omlegging til en grønnere økonomi. Bioenergi fra restråstoff er et viktig bidrag til å løse disse utfordringene. Det er flere biogassanlegg i drift i Trøndelag, både industrianlegg og mindre gårdsanlegg, og flere er under vurdering.

Tverrsektorielt samarbeid

De biobaserte sektorene har over tid utviklet et tett samarbeid, både gjennom etablert arbeid med Verdiskapingsstrategien, og med utgangspunkt i flere konkrete samarbeidsprosjekt. Trøndelag har næringsklynger innenfor havbruk, skogbruk og jordbruk. Erfaringene med utvikling av samarbeid på tvers innenfor bioøkonomien er svært gode. Det må bygges videre på erfaringene fra *Programsatsing bioøkonomi* i det videre arbeidet med utvikling av bioøkonomien.

Sirkulær bioøkonomi

Trøndelag må ha et sterkt fokus på å utvikle den sirkulære bioøkonomien som er sentral for å kunne nå mange av bærekraftsmålene. En bærekraftig bioøkonomi er nært knyttet til den sirkulære økonomien. Det må legges til rette for gode koblinger mellom blå og grønn sektor, og alle side- og avfallsstrømmer må nyttes i etablerte, eller gjennom oppbygging av nye, verdikjeder. Produksjon av biogass er et eksempel på god sirkulær praksis.

Produksjonsarealene

Skal potensialet i bioøkonomien tas ut, fordrer dette en bærekraftig, langsiktig forvaltning og oppbygging av biomasseressursene i takt med utvikling av ny teknologi. En aktiv forvaltning av produksjonsarealene vil både gi grunnlag for framtidig verdiskaping, og et viktig klimabidrag gjennom opptak og lagring av CO₂.

Landbruksteknologi

Flere trønderske og norske bønder har sett muligheter i nye innovative og teknologiske løsninger i landbruket. Disse løsningene har gitt grobunn for nye bedrifter innen agrifoodtech – en sektor i vekst som kombinerer landbruk, matproduksjon og teknologi. Utvikling og bruk av landbruksteknologi vil være avgjørende for å nå målene om utslippskutt, økt matsikkerhet og bærekraftig ressursbruk. Trøndelag har gode forutsetninger for å være en ledende region innen agrifoodtech, med sterke kunnskapsmiljøer, teknologiklynger og en innovativ landbrukssektor.

Totalberedskap

De biobaserte sektorene er avgjørende for regionens totalberedskap. Matsikkerhet er en del av bildet. Havbruksnæringen er Trøndelags største eksportnæring, og jordbruket er en nettoeksportør til resten av Norge. Skogsvirke sikrer tilgang på byggematerialer og en rekke andre produkter. Produksjon av biomasse foregår i hele regionen. Biosektorene er derfor en garantist for bosetting og levende lokalsamfunn, som igjen er avgjørende for grunnberedskapen.

Bærekraft, klima og naturmangfold

Det er viktig å unngå tap av biologisk mangfold. Den største trusselen mot naturmangfoldet er ikke produksjon av biomasse, men nedbygging av arealer. En helhetlig, kunnskapsbasert forvaltning av produksjonsarealene må legges til grunn. Det er et stort potensial for binding av CO₂ gjennom biomasseproduksjon i jord, skog og hav. Ifølge FNs klimapanel er det mulig å tilrettelegge for økt karbonbinding i jord og skog uten at det går på bekostning av naturmangfold eller andre bærekraftformål.

Reiseliv og opplevelser

Trøndelag kan by på et mangfold av opplevelser knyttet til mat, natur, kultur, kulturarv, overnatting og arrangement. Et tilbud av betydning for både lokalbefolkning, tilreisende og bedrifter. Opplevelser basert på kultur- og naturverdier og lokalsamfunnets kvaliteter, bidrar til attraktive lokalsamfunn og økonomisk verdiskaping.

Delmål for Reiseliv og opplevelser

I 2037 er

Trøndelags fortrinn som mat- og kulturregion, med trønderske råvarer og mattradisjoner som viktig element, sentralt for opplevelsesutviklingen

Bærekraft et kjennetegn for trøndersk reiseliv og opplevelser

Trøndelags opplevelser mer internasjonalt synlig og andelen internasjonale besøk har økt

Trøndelag en opplevelsesregion der kreativ teknologi bidrar til unike opplevelsesprodukter

Trøndelags posisjon og muligheter

Det finnes et stort potensial i å videreutvikle Trøndelags fortrinn som mat- og kulturregion, og det ligger vekstmuligheter innenfor opplevelser basert på lokal kultur og menneskemøter. Scenario 2030 Opplevelsesregion Trøndelag er den vedtatte utviklingsretningen for Trøndelag. Hovedgrepet er å ta hele Trøndelag i bruk innenfor konseptene Trønderske gjestebud, Trønderske underverker og Trøndersk naturglede. Det er imidlertid behov for å utvikle definert innhold og flere kommersielle produkter basert på konseptene for å lykkes. Det er viktig at flere samarbeider om å skape helhetlige og bærekraftige opplevelser.

Reisemålsledelse handler om å definere og koordinere utviklingen av et mer bærekraftig reiseliv på reisemålet. Reisemålsledelsen er en bredt sammensatt gruppe av deltakere fra privat, offentlig og frivillig sektor og eventuelt andre i lokalsamfunnet som samarbeider for å oppnå visjonen og målene for reisemålet. Kommunene må ha en aktiv rolle i dette arbeidet.

Destinasjonsledelse, derimot, er mer markedsorientert og knyttet til destinasjonsselskaper og samarbeid om profilering, salg og markedsføring.

Besøksforvaltning betyr å sikre bærekraftige opplevelser for besøkende og lokalbefolkning, samtidig som stedets verdier og egenart ivaretas

Trøndelag har et stort mangfold av arrangementer, både innenfor fritids- og yrkessegmentet. Arrangementene bidrar til flere besøkende til regionen og markedsføring av Trøndelag. Det ligger et potensiale i å utvikle og koble opplevelsestilbudet tettere til de store arrangementene.

Nasjonaljubileet 2030 er en unik anledning som bør utnyttes for å styrke Trøndelags posisjon innen opplevelser. Trøndelag står sentralt innenfor pilegrimsvandring med Stiklestad som helligsted, Nidarosdomen som pilegrimsmål og Trondheim som viktig historisk sted. I tillegg har Trøndelag en tydelig plass i norsk vikingehistorie der man burde ta en større posisjon. En satsing på opplevelser knyttet til pilgrim, viking og reiseliv generelt vil derfor være viktige utviklingsområder for verdiskaping fram mot Nasjonaljubileet 2030 og videre fram mot 2037. Dette arbeidet bør kobles tett sammen med satsingen på mat- og måltidsopplevelser for å skape en helhetlig og attraktiv opplevelsesregion.

God besøksforvaltning og bærekraftige opplevelser som utviklingsperspektiv og verdigrunnlag

Reiseliv og opplevelser i Trøndelag skal gi positive ringvirkninger for lokalsamfunnet, økt lokal verdiskaping og lavest mulig miljøbelastning. Ønsket er bærekraftig vekst med mål om å forbedre stedene som besøkes og økt bolyst. God besøksforvaltning sikrer bærekraftige opplevelser for både besøkende og lokalbefolkning, samtidig som stedets verdier og egenart ivaretas. Reisemålsledelse, besøksforvaltning og areal- og samfunnsplanlegging er viktige verktøy for en helhetlig tilnærming. *Prinsipper for besøksforvaltning i Trøndelag* må ligge til grunn i framtidig utviklingsarbeid, og det skal være et fokus på helårs opplevelser og lengre opphold.

Eksport og internasjonalt marked

Trøndelag har i dag en lav andel utenlandske besøkende. Mulighetene ligger i å opprettholde vår styrke på det nasjonale markedet, samtidig som vi øker besøket fra utlandet. For å lykkes trenger Trøndelag flere sterke, eksportklare og profesjonelle opplevelsesleverandører og salgbare opplevelser gjennom året. Det må gjøres en grundig vurdering av hvilke opplevelsesprodukter vi skal satse på, samt hvilke internasjonale markeder og målgrupper vi skal utvikle og profilere oss mot. Fokuset må være på besøkende med minst mulig avtrykk og størst mulig økonomisk verdiskaping.

Trondheim som motor og kraftsenter er, i tett samarbeid med resten av regionen, viktig for at Trøndelag skal lykkes med å øke sin andel internasjonale besøk. Det ligger også et potensial i mer forpliktende samarbeid med nærliggende fylker.

Mat- og måltidsopplevelser

Trøndelag har en sterk posisjon som matregion, og mat- og drikkeopplevelser har blitt en viktig del av opplevelsestilbudet. Vi finner det i form av større matarrangement, et bredt utvalg av lokalmatprodusenter, mat og drikke som viktig dimensjon i andre arrangement, og unike, gode måltidsopplevelser. Likevel er ikke potensialet som matdestinasjon utnyttet. Det vil være viktig å utvikle salgbare mat- og drikkeopplevelser, videreutvikle matspesialiteter og koble vår mattradisjon til historieformidlingen av Trøndelag. Slik blir mat og måltidsopplevelser en viktig del av et helhetlig opplevelsestilbud.

Sørsamisk mat og kultur

Sørsamisk kultur er viktig for Trøndelag som opplevelsesregion. Reindrift er et viktig grunnlag for sørsamisk språk og kultur, og for å opprettholde lokal matproduksjon og bosetting. Sørsamiske aktører må eie og formidle sin historie på det sørsamiske samfunnets egne premisser, og det må legges til rette for mulig utvikling av salgbare opplevelser i tråd med deres ønsker og verdigrunnlag.

Kreativ teknologi

Trøndelag har gode miljø og arenaer for kreative teknologier. Dette gir mulighet for utvikling av formidlingen knyttet til regionens rike historie og av et grønnere reiseliv. Kreative teknologier er viktig for Trøndelag både som lokasjon for film og TV, og som attraktiv region for spillutvikling.

Tilgjengelighet

Opplevelser i Trøndelag skal være synlige, tilgjengelige og enkle å kjøpe. Det er et mål å bli en bærekraftig opplevelsesregion. Opplevelsene må derfor være lett tilgjengelige, spesielt gjennom miljøvennlige transportmåter, og man må kunne reise mer sømløst.

Kunstig intelligens og digitalisering er i sterk utvikling og vil endre forutsetningene for distribusjonsapparatet gjennom at mer intelligente løsninger erstatter dagens systemer. Reisemålenes kontroll over markedskommunikasjon og forutsetningene for dagens distribusjonsapparat blir endret.

Teknologi

Satsingsområdet teknologi tar utgangspunkt i teknologiutvikling som grunnlag for verdiskaping. Teknologiutvikling innenfor ett område eller en sektor vil ofte ha overføringsverdi til andre. Trøndelag har sterke FoU-miljøer, eksisterende teknologibedrifter, etablerte klynger og testinfrastruktur innenfor de fire prioriterte områdene.

Delmål for Teknologi

I 2037 er

Trøndelag en ledende region i Europa på teknologiutvikling

Trøndelag en viktig internasjonal leverandør av bærekraftige teknologiske løsninger

Trøndelag en foretrukket region for vekstkraftige teknologiselskap

Havrom- og romteknologi

Trøndelag har gode forutsetninger til å forsterke posisjonen som ledende region innen havromsteknologi og bør posisjonere seg som en aktør innen romrelatert forskning og innovasjon. Havrom- og romteknologi er teknologier fra sjøbunn til satellitt, utviklet for blant annet olje og gass, maritim virksomhet, fiskeri og havbruk, klimaovervåkning og presisjonslandbruk.

Regionen har sterke FoU-miljøer og teknologiklynger som jobber tverrsektorielt og kan bidra til utvikling av løsninger og tjenester som også har betydning for samfunnssikkerhet, beredskap, og andre sektorer. Samarbeid med nasjonale og europeiske programmer gir tilgang til nye markeder og finansieringskilder. Trøndelag må dra nytte av den velutviklede testinfrastrukturen og innovasjonsmiljøene, særlig tilknyttet Trondheimsfjorden og Trøndelagskysten, som vil forsterkes ytterligere av etableringen av Norsk havteknologisenter i Trondheim.

Energi- og industriteknologi

Fram mot 2050 vil det europeiske og trønderske energisystemet gjennomgå store endringer. Utfasing av fossile energikilder til transport og industri vil øke behovet for fornybar kraft og varme. Energiteknologi for produksjon, distribusjon, forbruk, deling, fleksibilitet og lagring er i ulik grad konkurransedyktig, og det er nødvendig å utvikle markedene. Trøndelag har en tydelig posisjon innenfor energiteknologiområdet, og må dra nytte av etablerte og tilgjengelige testområder og – infrastruktur for å sette i drift pilotteknologi og utvikle ny teknologi.

Energiteknologier og samarbeidskonstellasjoner for økt utnyttelse av overskuddsvarme, utnyttelse av eksisterende nett, investeringer i energiinfrastruktur er nødvendig for å elektrifisere transportsektoren og kutte utslipp fra industrien. Det skal samtidig legges til rette for at det kan etableres ny industri i Trøndelag. Trøndelag har gode forutsetninger for å bygge leverandørindustri på nye områder, særlig innen prosessindustri, kraftteknologi og nullutslippsteknologi.

Havrom- og romteknologi

Energi- og industriteknologi

Helse- og velferdsteknologi

Forsvars-, sikkerhets- og beredskapsteknologi

Helse- og velferdsteknologi

Innovasjon og utvikling av helse- og velferdsteknologi skal bidra til bedre helse og livskvalitet for Trøndelags befolkning. Teknologiske løsninger for helse- og velferdssektoren vil være en del av løsningen i møte med eldrebølgen og mangelen på arbeidskraft.

Helsenæringen kjennetegnes av lange og kostbare forsknings- og utviklingsløp, som gjør at kommersialisering av nye produkter og tjenester tar tid. For at flere trønderske teknologier skal nå markedet, må samarbeidet mellom helseforetakene, kommunene, FoU-sektoren, myndigheter og næringsliv regionalt styrkes, og kobles tettere på de nasjonale aktørene. Trøndelag må utvikles som testarena for helse- og velferdsteknologi og arbeide for å posisjonere seg i den nasjonale eksportsatsingen.

Forsvars-, sikkerhets- og beredskapsteknologi

Trøndelag har en strategisk og sentral rolle i nasjonal og nordisk sikkerhet med vår geografiske plassering og som forsvarshub knyttet til Ørland kampflybase. Derfor må det bygges et mer robust samfunn der alle sider av beredskapen knyttet til totalforsvaret styrkes. Utvikling av ny teknologi innen en rekke områder vil spille en sentral rolle i dette, og samarbeidet mellom FoU, privat- og offentlig sektor må utvikles og styrkes. Skal Trøndelag lykkes med dette, må det blant annet etableres arenaer som stimulerer til økt samarbeid mellom forsvarssektoren og sivil sektor.

Offentlig sektor

Offentlig sektor har ansvar og oppgaver av stor betydning for næringslivet, blant annet innenfor utdanning, tilgang på boliger, fysisk og digital infrastruktur, stedsutvikling og arealplanlegging. Spennet i ansvar og oppgaver er stort mellom de ulike organisasjonene i offentlig sektor, og forutsetningene og handlingsrommet for å legge til rette for næringsutvikling vil variere. Kravet til å omstille egen virksomhet varierer også mellom organisasjonene, og er kanskje særlig stort i kommunene fordi de tilbyr grunnleggende tjenester på oppvekst, og helse og omsorg for en befolkning i endring.

Delmål for Offentlig sektor

I 2037

Har kommunene i Trøndelag en tydelig og forsterket innsats på å tilrettelegge for næringsutvikling

Mobiliserer offentlig sektor til å forske, teste og ta i bruk innovasjon i samarbeid med FOU-miljø og næringsliv

Styrke kapasitet til utvikling og omstilling

Kapasitet til å skape en god samfunnsutvikling handler om mye mer enn antall stillinger til utviklings-arbeid. Når målet er å styrke utviklingskapasiteten i et lokalsamfunn eller en region, er det fornuftig å ta i bruk kapasiteten til samarbeidspartnere regionalt og nasjonalt, og i samarbeid med næringsliv og frivillig sektor.

I de siste årene har det kommet flere nasjonale initiativ for å støtte opp om nye samarbeid og arbeidsmåter, blant annet gjennom nasjonalt definerte samfunnsoppdrag og ulike former for avtaler på tvers av forvaltningsnivå og sektorer.

I Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning som gjelder for perioden 2023-2032 ble det lansert to nasjonale samfunnsoppdrag; der det ene er å: «*Inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv*». Samfunnsoppdraget er utgangspunkt for forpliktende samarbeid mellom flere ulike aktører og viktig for tilgang på arbeidskraft og mer sosial bærekraft også i Trøndelag. Statlige myndigheter har også lansert flere samfunnsoppdrag som skal bidra til grønn omstilling av næringslivet, og der offentlig sektor har en viktig tilretteleggerrolle.

I Trøndelag er det jobbet konkret med å finne, gode og bærekraftige løsninger for samarbeid mellom kommuner og laget rundt som styrker utviklingskapasiteten i distriktskommunene. Det er fortsatt behov for ekstra oppmerksomhet på de utfordringene de minste distriktskommunene står overfor, men også større kommuner i Trøndelag vil stå i krevende omstillingsprosesser framover.

Befolkningsprognosene viser en nedgang i innbyggere i arbeidsfør alder i tre av fire trønderske kommuner, og nedgangen kan bli størst i distriktskommunene. Dette vil gi økt kamp om arbeidskraften i årene som kommer, samtidig som andelen over 80 år øker, og det blir økt etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester.

I Trøndelag har Statsforvalteren, KS, Fylkeskommunen, Norges forskningsråd og NAV et godt samarbeid om forskning og innovasjon i offentlig sektor. KS sitt innovasjonsbarometer viser en positiv økning i antall kommuner som jobber med innovasjon, men det er krevende å omstille seg raskt nok til sammensatte oppgaver og store endringer i rammebetingelsene for virksomheten.

Generalistkommuneutvalget viste at kommunene ikke klarer å løse alle sine lovpålagte oppgaver. I oppfølgingen av utvalget pekes det på at kommunene må samarbeide mer for å løse oppgavene, og at kommunene må få et større handlingsrom for å komme opp med løsninger på utfordringene. Som en konsekvens av dette peker utvalget også på at kommunene må omstille, innovere og digitalisere kommuneorganisasjonen og tjenestene.

Studier har vist at kulturen i distriktskommuner som lykkes med samfunnsutviklingen kjennetegnes av en kommuneorganisasjon med mye samarbeid, ekstern oppmerksomhet og entreprenørskap. Folk tør å ta sjanser, og lederne blir sett på som innovatører med vilje til å ta risiko. Det er tydelige spor av en offensiv utviklingskultur, og aktørene legger mer vekt på tilpasning og fleksibilitet enn på regler og kontroll.

Kommunens rolle som tilrettelegger for næringsutvikling

Det offentlige rolle som tilrettelegger for næringsutvikling, er betydelig. Mangel på arbeidskraft, klima- og naturkrisen og utfordringer med tilgang på nok ren energi er sammensatte utfordringer som krever samhandling for å finne gode løsninger. Kommunene spiller en viktig rolle som tilretteleggere for næringsliv og næringsutvikling i samarbeid med øvrige aktører i innovasjonssystemet. Det innebærer å skape gode rammebetingelser, utvikle samarbeid og dialog og støtte for både eksisterende bedrifter og nyetableringer. Sentrale aspekter er god samfunns- og arealplanlegging, tilstrekkelige og egnede næringsarealer, god infrastruktur i form av veier, kollektivtransport og digital infrastruktur.

Det er viktig med god og åpen dialog mellom kommunene og næringslivet for å sikre felles forståelse for behov og utfordringer. Som store innkjøpere, kan kommunene bruke innkjøp aktivt for å videreutvikle lokalt og regionalt næringsliv. Kommunene har også ansvar for en stor bygningsmasse, og vil, som resten av offentlig sektor, også ha et stort potensial for å planlegge og tilrettelegge for energiomstilling i egen bygningsmasse og nye løsninger for energideling. Gjennom økt oppmerksomhet på sirkulære løsninger, kan kommunene også bruke egne ressurser mer effektivt; for eksempel gjennom ombruk eller gjenbruk av bygningsmaterialer, møbler eller avfall. Offentlige anskaffelser er gode utgangspunkt for å teste nye løsninger og etablere nye samarbeid mellom offentlig og privat sektor.

Mobilisering til forskning, testing og innovasjon

Norge har en stor offentlig sektor med en viktig rolle som bestiller og krevende kunde. Offentlig sektor har derfor bidratt aktivt i utviklingen av produkter og tjenester innenfor sektorer som helse, forsvar og samferdsel. I samhandlingen mellom offentlig sektor og næringslivet er det fortsatt store muligheter for utvikling og omstilling av både offentlig sektor og norsk næringsliv.

KS sitt innovasjonsbarometer viser at mange kommuner i Trøndelag bruker egne midler på innovasjon, og at mange av kommunene har egne medarbeidere som jobber med innovasjon sentralt i organisasjonen. Det er ønskelig å bygge videre på de positive funnene og ta enda større grep for å omstille kommunal virksomhet. Det kan skje gjennom å ta i bruk teknologier som er så modne at robuste, ferdige løsninger finnes, og at potensialet innen relevante anvendelsesområder er dokumentert. Det kan også være å teste og pilotere teknologier der ferdige løsninger ikke foreligger. Potensialet for å teste nye løsninger er stort i alle typer kommuner.

Digitalisering og muliggjørende teknologi

Digitalisering er i ferd med å endre svært mange av arbeidsprosessene i det offentlige. Dette kan frigjøre tid og ressurser, slik at de ansattes kompetanse kan benyttes på en måte som gir bedre tjenester for innbyggerne. Digitalisering kan bidra til effektivisering av dagens arbeidsprosesser, forbedring av eksisterende tjenester, innovasjon og utvikling av nye tjenester.

Bidra til desentraliserte og fleksible utdanningstilbud

Tilgang på kompetanse er en stor utfordring i norsk arbeidsliv; og særlig i de minste distriktskommunene. Det er derfor avgjørende å bruke den arbeidskraften som allerede finnes i kommunene på best mulig måte. For at kompetanseutvikling skal være aktuelt for flere, må opplæringstilbudene bli mer fleksible, praksisnære og tilpasset deltakernes livssituasjon og bosted. Her har det offentlige et ansvar og en mulighet i å sikre desentrale tilbud om etter- og videreutdanning for den voksne befolkningen. Fagskolene har, sammen med øvrige utdanningstilbydere, fått et viktig oppdrag her. Desentrale og tilrettelagte tilbud er viktig både for den enkelte, for å opprettholde studietilbudene, og for å møte arbeidslivets kompetansebehov.

Sikkerhet og samfunnsberedskap i arbeidet med næringsutvikling og innovasjon

Offentlig sektor generelt, og kommunene spesielt, har en sentral rolle i arbeidet med å sikre viktige samfunnsfunksjoner også i en tid der vi må forvente flere uønskede hendelser, enten det handler om klima eller tilsiktet sabotasje. For kommunene er det derfor viktig å prioritere arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalyser som skal ligge til grunn for kommunal planlegging. For næringslivet er det et konkurransefortrinn å være etablert der forsyningssikkerheten blir godt ivaretatt, også når det skjer uønskede hendelser som for eksempel påvirker tilgangen på strøm, transport eller mat.

I Trøndelag pågår det viktig utviklingsarbeid for å styrke samfunnssikkerhet og beredskap. Interkommunalt samarbeid om brann, avklaringer av roller og ansvar på tvers av forvaltningsnivå, og samarbeid om datasikkerhet er gode eksempler på dette. Videre utvikling på dette området blir viktig å prioritere i årene som kommer.

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjälte